

Rozum v dějinách III [FF UK]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[Rozum v dějinách III \[FF UK\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[Rozum v dějinách III \[FF UK\]](#)

◆ přednáška, česky, vznik: 23. 3. 1994

◆ lecture, Czech, origin: 23. 3. 1994

Rozum v dějinách III [1994]

23. 3. 1994

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini Pro 3 preview]

Ideální případ by bylo to, co říkal Kratylós. Místo povídání ukazovat prstem. Jenomže za předpokladu, že platí *theoria*. Čili nemůžeme jinak než mluvit. A mluvit znamená něco říkat na začátku a pak pokračovat a pak něco říct a teď to celé dohromady nějak musí něco držet. Proto furt říkám práce s myšlenkou. To je ten největší problém, jak to, co chcete říct, říkat postupně. Poněvadž to nejde říct najednou, ale správně by se to mělo říct najednou. A teď nejenom že musíte mít čas, ale vy vlastně vždycky to řeknete z jedné strany a pak z druhé strany, aby to bylo stereo, tak vy musíte to několika způsoby říkat, přiblížit se z různých stran.

A teď ten problém je, jak to nemůžete uchopit do těch slov, nýbrž ta slova jenom poukazují k tomu. Toto je tedy ten velký problém a já nevěřím, že když se vypracuje nějaká taková striktní, taková rigidní terminologie, což řada filozofů dělá, že tím se přiblíží věci. Já mám dojem, že to je spíš na škodu. Že je lépe blábolit, než aby to vypadalo jako blábol a kdo si dá pozor, aby tomu mohl rozumět, než aby to vypadalo jako velká věda a přitom nikdo nevěděl, o čem je řeč. Bohužel řada filozofů to dělá jinak a ono to pak vypadá, jako že to je prostě taková rutina, že to má promyšlené, on nemá nic promyšlené, on má jenom terminologii.

Čili proto je to dobré, to je jedna věc, a druhá věc je, že koneckonců každý filozof, který není jenom historik – to jest jenom, tady není hodnocení, nýbrž že nechce sám nic říkat, nýbrž, i když musí samozřejmě sám vždycky něco říkat, že to chce nechat v ústraní a hlavně chce interpretovat něco, co řekl druhý. Když chce jenom tedy takto být v takové reverenci a vykládat nějakého jiného filozofa. Tak pokud to není tento typ filozofování, tak vlastně každý filozof má aspoň v určitém období – možná se to může vyměnit za život několikrát, ale ne mockrát – prostě má jedno téma a o tom furt mluví. Prostě to jinak nejde. Nemůže mluvit o všem najednou, ale nemůže ani mluvit v jednom životě o všem najednou. Najednou rozumí se za padesát let třeba. Nemůže mluvit o všem.

Takže nakonec ať mluví o čemkoli, tak vlastně vždycky mluví o jednom. A to jenom ukazuje, v jakých souvislostech to jedno chce říct. Takže to, na co musíte dávat pozor, nejsou ty reálie, které najdete v každé slušné knize. Když občas dělám extempore do něčeho a řeknu, jak to bylo tak a tak, tak to zas nedělám proto, abych nahradil vaši četbu odborné literatury, nýbrž spíš říkám takové věci, které tam v té odborné literatuře nenajdete, a ukážu to z jiné strany a tak. Mají to být jenom inspirativní věci, ale stejně to všechno říkám kvůli jedné věci. Já když se teda zabývám tím logem, tak je to zas furt celou dobu jedna a furt se k tomu vracím. Čili aby vás to nepřivádělo... může se vám to zdát nefér, může vám to být protivný, už vám to poleze krkem, tak na to přestaňte chodit, ale berte v úvahu, že prostě filozofie je taková, že tam vždycky něco se pořád říká znovu.

A furt se zkouší to říct trochu jinak, ukázat to v jiném kontextu, aby to vyvstávalo stále víc. Já vlastně sám sebe ukecávám. Mně to taky myslí v té tradici evropské a já teď furt musím se hlídat, a to já dělám při té přednášce. Občas mi to ujede. Čili toto je skutečně přednáška jiného typu, než že bych vám sděloval nějaké výsledky a mezitím dělal na něčem jiném. Já na tomhle tom dělám. Já to zkouším říkat a je to strašně důležité pro mě, abych vám to říkal, abych pak zjistil v rozhovoru, při zkouškách nebo při tom čtení těch textů, kde jsem to řekl tak, že jste špatně porozuměli. Pro mě je to strašně důležité. Prostě já si nedovedu představit, jak takovouhle věc někdo může dělat v ústavu, kde nemá kontakt s těma... tam zas pak jsou nutní ti druzí filozofové, ty diskuse, ten dialog s nima a tak dál.

Tak to jenom tak všeobecně. Čili to, na co tam čekáte, o čem jsem mluvil, tak to jsou taková ta věčná témata, ke kterým se vracím, a když se ptám, kde jsme skončili, tak tam jde spíš o ty okrajové věci, čeho jsem se to někde dotkl, poněvadž jinak je to furt v tom jádru.

Čili proti té integrující funkci logu – především všichni už vzali na vědomí, že logos nevíme, co je, ale víme, že to činíme to, co chceme poznávat a o čem nevíme vlastně moc, tak jenom to chceme učinit odpovědným za integritu. Ať už celého světa, pokud je celkem, to už nevíme dneska, nejsme si jisti, že svět je celkem... ale pokud, tak ano. Zejména však je logos odpovědný za integritu tam, kde jednotlivé konkrétní celky vidíme před sebou, zejména teda živé celky. A velkým problémem se stává pro nás funkce logu tam, kde nejde o přirozené celky jako u těch živých bytostí, nýbrž kde jde o jakési celky, které mají jinou povahu, tak přesně detekovat nemůžeme, které se navzájem prolínají, a přesto je potřeba se v nich nějak vyznat právě tím, že vykrajujeme z toho chaosu to, co k sobě patří, a dáváme od sebe, co k sobě nepatří, a to jsou dějiny.

Jenom tak se dostáváme ke smyslu toho, co se děje v dějinách, a to je možno dělat jenom aktem intelektu, intelektu ve smyslu *intellegere*, *inter-legere*, číst mezi řádky. To jest, když popíšeme všechno, víme, jak to bylo, tak teď přechází, co tam není, co se tam nestalo a co je vlastně ten smysl toho, co se stalo. Čili podobně jako podle toho výroku, který vždy znovu cituju Odo Marquarda, že hermeneutika je disciplína, která nás učí přecházet to, co v textu není. Tak filozofie dějin je disciplína, která nás učí porozumět tomu, co se v dějinách nikdy nestalo a díky čemu ty dějiny mají smysl. Bez čeho by smysl neměly.

Teď čím výš jdeme, tím se stává naléhavější ta integrující funkce logu tam, kde to nejde příliš jednoduše. Musíme vykražovat z toho, jak se to překládá všechno přes sebe. A teď je tady ještě druhá věc, ještě větší nárok je, když chceme porozumět individuálnosti.

Tam, kde šlo o *physis*, tam jsme pořád měli tu sokratovskou tendenci zjišťovat, co to je zajícovitost a koňovitost. A teď prostě čím víc nám jde o smysl v dějinách, tím víc nám jde o smysl toho jedinečného, co se neopakuje. A to vypadá na první pohled, jako kdyby to bylo záležitostí těch dějin, ale ve skutečnosti je to záležitostí těch lidí, kteří dějinně žijí a myslí. Ta individuálnost se netýká původně dějin, to je jenom odvozenina v těch dějinách. Nýbrž ta jedinečnost toho, co se v dějinách stane, je vlastně spjata, je založena, má svůj zdroj v jedinečnosti lidí, lidských osobností, lidských individualit.

A teď tyto lidské individuality, to není něco, co bylo od začátku, jak se objevil první člověk, už tady, nýbrž to je něco, co právě ty nejdřív předdějinné a potom dějinné parametry té ustavičné, prohlubující se a intenzifikující personalizace je vlastně obsahem dějin. Co vlastně ty dějiny nese a k čemu ty dějiny spějí. Ty dějiny jsou tady proto, aby ta personalizace postupovala dál. Takže potom ta integrující funkce logu se najednou týká už ne individua daného od přírody, nýbrž individua, které se ustavuje dějinně.

Není od přírody. A člověk sám sebe začíná chápat jako tu bytost, která se ustavuje dějinně, a to jak dějinně jako lidstvo, tak dějinně jako individuální člověk, poněvadž každý člověk má svůj život jako své soukromé dějiny. A v těchto dějinách se stává tím, čím se stává, jinak řečeno stává se nebo nestává se tím, čím má být. A ani to, co má být, není dovoleno interpretovat jinak než individuálně. Každý člověk má svoje vlastní, co má být. To nezáleží na něm, a přesto je jiné než u těch druhých.

Tohleto bylo v té křesťanské tradici chápáno tak, že každý člověk individuálně, zejména v protestantské tradici, stojí před Bohem přímo, bezprostředkovně. Každý člověk je tvář v tvář Boží. Bůh ho zná jménem. To je vyjádřeno takto nábožensky nebo mýtický, takto je vyjádřena ta myšlenka,

že každý člověk má své poslání, své povolání, svou povolanost, již musí dostát, již má dostát a již někdy dostává, jindy ne. Čili tam ta funkce logu najednou dostává úplně jinou podobu, jiný charakter.

Čili nejde už jenom o celek individuální, konkrétní v tom původním smyslu, ve smyslu physis, nýbrž my se teprve v dějinách k tomu začínáme prodírat, začínáme chápat, že ten jedinečný celek je něčím, co musíme zvláště tematizovat. A když tematizujeme, tak to potom vyvolává otázky, které se zdají zejména lidem filosoficky nepřipraveným, jak bývá většina vědců, absurdní, nesmyslné. To jest, že pak říkáme: a když jsem já jedinečný, není něco jedinečného na každém atomu?

Potom jsme nějak mluvili, myslím, že jsem se o tom zmiňoval, že bychom si mohli vypracovat jakousi filosofickou fikci, že každý atom má svou vlastní dějinnost, své vlastní dějiny. Jak je to zařízeno, nás nemusí zajímat. Možná, že to je vůbec vedle, ale položit si tu otázku je nezbytné. Pustit si to hlavou. Že má své vlastní dějiny a že se tedy nějak zaznamenává, co vlastně zažil za miliardy let třeba, které trvá. Ten atom ztratil spoustu elektronů a dostal zase nové. Čili teď je otázka, jestli to může být v elektronech, nebo jestli ta historie je v samotném elektronu, čeho se zúčastnil.

To necháváme stranou, ale jde o to, že ten atom třeba, jestliže ještě nikdy neprošel žádným živým tělem, tak třeba je jedovatý pro další živá těla a tak dále. Tato filosofická fikce nám dovoluje potom rozšířit tu myšlenku, na kterou jsme přišli teprve na té nejvyšší úrovni, rozšířit dolů. A teď se tázat: a kde to vlastně tedy začíná? To nemusíme předpokládat, že to bylo od samého začátku. Také nepředpokládáme, že dějiny jsou od začátku, kdy tady byli lidé. Dějiny jsou teprve, jak nám říkají historici, od začátku civilizace. Kdy tady bylo písmo, jak to tady předpokládají třeba historici, že považují za historickou dobu tu, která už má záznamy písemné. Kdežto všechno to, kde zbyly nějaké zbytky z kultur, ale nejsou záznamy, tak je to prehistorie.

No tak my kriticky se na to musíme podívat, že je spousta starých kultur, civilizací, kde už písmo bylo a žádné dějiny nebyly. Byly jenom děje. Protože chceme rozlišit ty dvě věci. Proč bychom tady teď to měli šířit do nekonečna? To jenom tak klademe otázku, abychom zjistili, kde vlastně začíná skutečná individualita. My víme zcela bezpečně, že jedinečnost je na úrovni mnohobuněčných organismů.

Jednobuněčné, tam ještě nevíme, jestli je jedinečná mateřská buňka, která se přehrádečně rozdělí ve dvě úplně stejné buňky vlastně. Které mají genetickou výbavu naprosto stejnou, poněvadž šlo o přehrádečné dělení. A za předpokladu, že nedošlo k mutaci při tom nějaké, ke které ovšem může dojít bez ohledu na to dělení. A teď je otázka, ty dvě dceřiné buňky, které vznikly vegetativně a nikoliv tím splynutím dvou gamet, což je ten vyšší způsob rozmnožování... Tady prostě améba, když se rozdělí ve dvě améby nebo nějaké jiné jednobuněčné organismy, tam nevíme, jak si s tím počít. Ale ihned tam, kde dochází už k tomu vyššímu způsobu, kde se prostě nějak setkávají dvě polobuňky, takříkajíc ty dvě poloinformace, které po splynutí teprve vytvoří normální buňku s plnou genetickou výbavou, no tak tam skutečně jde o výbavu jedinečnou.

Ta jedinečnost je čím dál jedinečnější, může být hodnocena nejenom kvalitativně, ale kvantitativně. Je čím dál jedinečnější, čím vyšší organismy jsou, čím větší počet chromozomů, čím větší počet genů různých na jednom chromozomu a tak dále.

A teď je otázka, jestli to skutečně je začátek. My budeme vědět, že ten začátek je jednodušší než na úrovni lidské, protože tam jsme si právě řekli, že integrita nás zajímá nikoli na úrovni physis. Ale musíme si položit otázku, kde to začíná vždycky, abychom věděli odkud kam. Podobně musíme klást otázku, kde začíná filosofie, abychom věděli, jestli tam započteme to či ono, co to vlastně filosofie je, abychom věděli, jestli třeba započteme toho či onoho do filosofie. Tyto otázky si musíme klást, i když vypadají zcela fiktivně, dokonce zcela bláznivě.

Tedy na těch nejvyšších úrovních je, na rozdíl od těch nižších, kde to je nerozlišitelné nebo těžko rozlišitelné, ta jedinečnost, konkrétnost, individuálnost, taková ta personálnost, osobitost, zcela nepochybná a zřejmá. Pojem singularity, k němuž se teoreticko-fyzikální kosmologie teprve v posledních desetiletích těžko propracovala, je ve své platnosti mnohem přesvědčivější v říši živých bytostí než v případě vesmíru. Tam vlastně fyzikové, astrofyzikové užili termínu singularita a pak aplikovali na další. Teď slyšíme, jestli jste slyšeli Landgreba, tak tam najednou prohodí cosi při přednáškách, že v každé černé díře vidíme singularitu. Že začátek singularity je původně... Potom, že nevíme vlastně, kolik je černých děr, jsou vypočítané. Těch případů je minimum, kdy to vypadá na doklad, že vůbec nějaké jsou, ale přesvědčení teorie říká, že jsou, že jich je mnoho. Že se vypařují a tak dále. Čili to se počítá a ještě nikdo nikdy žádnou nejenom neviděl, ale vlastně nepřišel na nic, co by ukazovalo nepochybně, že tam nějaká díra je.

Ale ten pojem singularity sami nepropracovali. Singularita je to, co je jenom jednou. A když se řekne, že tento vesmír je jeden a že začal, tak pochopitelně začátek vesmíru nemůže být zákonitý. To je evidentní, to nemůže být opakované. I když někteří kosmologové jsou přesvědčení, že se to pořád opakuje, že to zřícení, ten krach, vytvoří novou singularitu, z níž zase vznikne nová singularita toho výbuchu, toho třesku. A dokonce už mluví o tom, jak se vždycky mění nějaké poměry, že vlastně my musíme být už já nevím kolikátá verze tohoto nového vesmíru, protože vždycky ten poměr antičástic, částic nebo kvanta a antikvanta se mění. Vždycky zbyde jiné množství toho, co se vlastně může přiklonit na obě strany. Tudíž zbyde jiné množství a stále rostoucí množství té, buď negativní nebo pozitivní, jak to vezmeme, hmoty. To záleží na nás, co považujeme za pozitivní a co negativní. Můžeme to terminologicky vyměnit, ale vždycky jedna půlka zbyde navíc a to je ten náš vesmír. Ve skutečnosti původně toho bylo mnohem víc, ale teď ten náš vesmír je hmotně to, co už nenašlo žádnou možnost anihilace. A že toto se mění a tedy roste tahle hmotnostní stránka každého dalšího cyklu. Jsou takové teorie.

Ale je vidět, že proti tomu ti zastánci jedinečnosti, že každý vesmír vzniká nezávisle na čemkoli, co předcházelo, že nemá smysl otázka, co bylo před tím. Ti druzí říkají, že to nemá smysl, když uvažujeme o čase, který je vnitřním časem tohoto vesmíru, ale kde je psáno, že to je jediný čas? Každý vesmír má svůj čas. Proč by nemohl být nějaký čas, v kterém ty vesmíry mají každý svůj čas? Někdy superčas a tak dále. Tohle ukazuje na to, jak vlastně fyzikální, astrofyzikální termíny, jako je třeba singularita, jsou nepropracované. Že to je nahodile použitý termín a teď se teprve zjistí, co to bude dělat, když s tím budeme počítat. Vlastně všechno se to jenom vypočítává, i ten název sám by mohl být třeba fí, místo singularita se říká fí. A už to nebude mít to, že to je jedno. Všechno je to interpretace, jakási popularizace. Oni to dělají neradi, protože když to někdo popularizuje, tak se na něj ti druzí dívají svrchu, že to vulgarizuje a tak dále. My se nemůžeme dost opírat, filosoficky se nemůžeme opírat o tuhle věc, ale registrovat to musíme.

Je to zajímavé a velmi inspirativní. V říši živých bytostí je to všechno zřejmější, tam to můžeme nahlédnout jednoznačněji. Otázka je, jestli tam to není tak přesvědčivé, tak zřetelné, zřejmé, že nás to zase odvádí nějakým směrem a že to neklademe v té filosofické přesnosti. A pochopitelně nejenom v říši živých bytostí, ale zejména pak v lidských dějinách a tedy v dějinách lidské personalizace. Což je z hlediska filosofického vlastně ještě důležitější než jedinečnost lidských dějin, protože ta je vždycky také do jisté míry nahodilá, což osobnost být nesmí. Pak to není osobnost. V dějinách je mnoho náhod. V dějinách je také mnoho setrvačnosti. To je působení minulosti na budoucnost. Nebo působení toho, co z minulosti zůstává, co přežívá.

Takže dějiny, to je konglomerát nejrůznějších věcí a rozpoznat v tom skutečně to nové a ne jedinečné v tom smyslu naprosto formálním, jako můžeme modelovat matematicky jedinečnost, tak v té oblasti nejenom dějin, nýbrž v dějinách lidské personalizace, tam vlastně musíme ten pojem vypracovat

nejdříve a základně. I když to naopak musíme konfrontovat s ostatními oblastmi. Teprve potom jej můžeme retrospektivně aplikovat i v oblastech, kde třeba příslušné vědy, jako fyzika, astrofyzika, pro ně smysl neměly. Jak kdysi klasická fyzika vůbec ne a astrofyzika jenom v některých případech, těch černých děr respektive velkých třesků, je-li jich víc, a velkých krachů.

Jiný hlas: Já se tady jenom protáhnou, pardon.

Já vás moc zdržuju. Tedy i když ty příslušné vědy pro to vůbec neměly termín, nebo jenom takový zdánlivý a nepřesný, kdy k tomu chyběla myšlenková výbava, jako to je v současné kosmologii, astrofyzikální, kde vůbec o singularitu neměli zájem a dokonce si to ještě teoreticky přesně vzato, ideologicky zdůvodňovali. Rozhodně ne filozoficky. To zdůvodnění nikdy nebylo filozoficky na úrovni. Pokud vůbec se o to pokoušeli.

Tuto funkci logos jsme nejprve demonstrovali na fyzis živých bytostí, ale právě letos jsme si při přehledném zopakování toho, co v minulých dvou letech bylo probráno, připomněli, že je tam něco, co jsme nechali stranou. A připomněli jsme si to tím poukazem na ty intersubjektív vztahy, které někdy vyrostou v jakousi spolupráci, až spoluzítí některých organismů v té jisté lokalitě, kterým říkáme biotopy, nebo dokonce v celou biosféru, to jest tu velikánskou lokalitu, jíž je naše Země.

I tam můžeme shledávat jakousi tendenci k něčemu jedinečnému, i když ne tak docela jedinečnému, ale někdy skutečně jedinečnému, protože tam opravdu někdy, jak se zdá, když něco poničíme, tak už je to nenapravitelně zničeno. Je velmi pravděpodobné, že nejenom jednotlivé druhy mohou vyhynout, takže už dneska nemůžeme znovu přivést na svět „blbouna nejapného“, jehož poslední vycpanou ukázkou máme v Národním muzeu. Jakou velkou alku, jakoby, ale holubovitou, která byla obvykle dobrá na pekáči, takže z nich nic už nezbylo. Poslední byla zabita před asi dvěma nebo třemi sty lety. Máme jenom tyto zbytky, jenom doklady. Tu už nikdy neužijeme. Stejně jako pravděpodobně neoživíme nějakého prapředka psa.

Vlastně vůbec nevíme, kde se vzal pes. S kočkama to je trošičku jednodušší, tam jsou jakési příbuznosti, ale psovi není nic příbuzného. V divočině, v přírodě známe jenom psa zdivočelého, ale nikdy ne původního psa. Nic takového neznáme. Dingo a pár, to nejsou teorie, pes je zvíře umělé, nikoli od přírody. Vůbec nevíme, s čím to vlastně souvisí. Sice u psovitých šelem má, ale pes sám... A teď některý ty psi, to je bláznivý dát ratlíka a dogu do jednoho rodu. Nebo dokonce druhu. To jsou různé rasy a ono to prostě skoro není souměřitelné. Teď někteří se podobají lišce, někteří se podobají jezevcům, podle toho se taky jmenujou. Je to proto, že byli vypěstovaní nějakým křížením s příslušnou liškou nebo jezevcem? Nebo je to proto čistě, že někdy mutace byla taková náhodou, že se to začalo podobat a najednou lidi byli posedlí a začali to pěstovat, aby se to podobalo, z estetických důvodů, nebo spíš aby to mělo kraťouchy nohy, aby to vlezlo do té nory? To jsou problémy a my nevíme, co s tím.

Navíc je to nekombinovatelný. Dneska už víme, že za nějakých mimořádných okolností v té věci udělal Frič obrovský kus práce s kaktusama, že křížil kaktusy takovým kuriózním způsobem. Já nevím, jestli o tom víte, já vím, že bohužel nevedl dost zápisky. Ještě přežívají někteří jeho umělí kříženci a my nevíme, jak jich dosáhl, neumíme to napodobit. A za druhý některý vyhynuli, my po nich máme jenom takové suché zbytky, nějaký takzvaný herbářský... Víte, jak se dělá těžko herbář s kaktusama. Musí být v krabičce, nemůže se nalepit na list papíru. A tam skutečně on třeba dokázal, že kaktus, kterej není samosprašnej, on ho dokázal poškodit na blizně, a zejména na blizně ho poškodil takovým způsobem, jak to dělají čmeláci obvykle. Oni poškozují ty květy. Ukázalo se, že když on to poškodí takovým ostrým nějakým kartáčkem, a ještě navíc to, já teď nevím, nastříkal někdy octem a někdy něčím ještě jiným a tak dále, on vytvořil jakousi situaci, za níž najednou ten kaktus byl samosprašný. Takže on vypěstoval semeno, ačkoliv ho neprašil a měl ho zavřený, aby se tam k němu nic jiného

nedošlo. Teď jde o to, jak dalece byl pečlivej, jestli skutečně to měl, jestli mu tam nevlezla nějaká moucha nebo tak, to my nevíme, páč záznamy nejsou, ale máme tady cosi a neumíme to napodobit. Ty věci jsou velmi komplikovaný.

Ale i když tomu tak je, tak všeobecně máme za to, že zejména tam, kde už jsou ty druhy, rody, druhy ustálený, že druh je přímo definován tím, že nemá plodné potomstvo s jiným druhem. Může mít výjimečně potomstvo, jako například kůň a zebra, kůň a osel, osel a zebra a tak dále, může mít potomstvo, ale to už je dále neplodné, takže není možno vypěstovat nějakou linii nových zvířat. U těch kaktusů to je možný, páč to jsou poměrně mladý druhy, rody, který teprva se ustavují, takže jsme někde na začátku, kde už tu a tam nějaké to křížení je možné. Proto jsou ty diskuse o tom, jestli je to druh, nebo ne, jestli je to varieta a tak podobně.

Ty problémy jsou tam tedy veliký, ale jsou tam a je potřeba to vědět. Nicméně ta jistá integrace spočívá také v tom, že se tam blokuje ta možnost. A víme, že to je aktivní záležitost, že jsou rostliny, které v jisté vývojové etapě blokuji možnost samosprašení. A jsou na to různé metody. Například u jehněd je tomu tak, že kvetou jindy, než jsou schopní... Že ta čnělka, ta blizna dozraje jindy než tyčinky vlastní. Takže musí dojít k opylení jenom z jiné rostliny, která kvete později nebo dřív. Jinde to je tak, že to je blokováno celým komplikovaným mechanismem. Čili to jsou aktivní metody, podobně jako například to, že bytosti živé jsou smrtelné, to je jaksi v důsledku blokády. Není to nezbytné. V zásadě, kdybychom to dokázali odblokovat, a dříve nebo později k tomu dojde, ale je to ovšem neštěstí to odblokovat.

To je ta známá pohádka, jako kdyby smrtka byla uvězněná a nemohla fungovat, tak najednou co bylo much a co bylo všeho, poněvadž vlaštovky nemohly spolknout mouchu, poněvadž ta byla furt živá, musela by se vyplivnout a tak dále. Tak prostě ta smrt je nezbytná, život si vymyslel smrt, protože bez toho by nebylo vývoje. Smrt slouží životu, to je další záležitost, kterou musíme vzít v úvahu, že ty všechny souvislosti jsou jiné, než bývá zvykem tradovat. Tedy podobným způsobem jsou nejruznější blokády vymyšleny za účelem zkvalitnění dalšího potomstva a celého vývoje.

To platí na úrovni fyzis a teď jak je to udělané, jak je to zajištěné, existují jakési blokády na té úrovni dějinné, kulturní, duchovní? Tam ty blokády vypadají úplně jinak, samozřejmě jsou zase dějinné a souvisí vlastně se samotnou dějinností dějin. Ta orientace víry, to jest toho ne, čemu křesťané říkají víra, ale čemu ještě říkal víra Ježíš a čemu ani neříkali moc víra, pojmově to nebylo zpracované v tom Starém zákoně, ale jsou tam narativní vypodobnění víry.

Tak tam se ukazuje, že to vlastně spočívá, já to teď vezmu velmi stručně, poněvadž o tom vlastně máme mluvit, ale patří to k té dějinnosti dějin, bez víry není dějin v tom jiném významu. Ta orientace víry vlastně spočívá v jakési blokadě také. A to blokadě té mýtické orientace nebo orientace archaického, mýtický myslícího, mýtický zaměřeného člověka na archetypy. A ta blokáda je prováděna velmi kuriózním způsobem, totiž prostředky té blokády jsou úplně stejné jako prostředky mýtické. To jest protidějinné. Nejenom nedějinné, ale protidějinné, mýtický způsob života je protidějinný. Všichni lidé, kteří dodnes nějak chtějí navazovat na relikty mýtu, vlastně fungují protidějinně. To jsou lidé, kteří pracují na konci dějin. Není pak divu, že někteří z nich dokonce prorokují ten konec. Takže se k tomu znají a těší se na ten konec dějin a všem říkají, těm druhým vyhrožují a sami se na něj těší.

To je jakási reflexe, zvláštní reflexe, která je možná teprve v tom světě dějinném. A ve světě ovšem také v tom řeckém, ta kombinace obojího. Je to jakýsi takový odpad kulturní, který může být někdy dost důležitý, je potřeba tomu věnovat, ale je to co si na okraji, je to marginální záležitost. A doufáme, že se dostaneme k věci hlavního veletoku.

Tedy ta orientace víry vlastně blokuje jednu důležitou součást, složku orientace na archetypy. Totiž že tam člověk ztrácí v orientaci na archetypy sám sebe, aby sám sebe zachránil. To je ta absurdita mýtu, absurdita mýtické orientace na archetypy, že tam člověk se obává toho pádu do nicoty, přičemž tu nicotu umisťuje celou budoucnost za svá záda. Obrací se vši silou, tváří k tomu minulému, to jest k těm archetypům, co už tady je a chce se tomu připodobňovat nebo se s tím přímo ztotožnit. Mýtická orientace na archetypy znamená napodobování archetypů až do úplné identifikace.

Což znamená nutně, že já sám sebe zachraňuji od zkázy, kdybych udělal něco poprvé, tak propadnu nicotě. Já musím dělat to, co už bylo jednou uděláno nějakými těmi božskými nebo zbožněnými praotci, božskými heroji a já nevím čím vším. A tedy když to bylo uděláno, tak to tu je a můžeme to napodobovat bez nebezpečí. To je ten první motiv toho. Proto je potřeba vykročit pravou nohou, protože kdo si na začátku vykročil pravou nohou a byl úspěšný, tak my, když vykročíme levou, nesmíme se divit. To je to napodobování archetypů.

A teď si představte, že někdo v tom starém Izraeli vymyslel archetyp, který nemůžete napodobovat. Když ho chcete napodobit, tak musíte udělat něco jiného. Podobně jako ti archaičtí lidé se chtěli zachránit a přestali být sami sebou a ztotožnili se s archetypem, což je absurdita. Tak zase tito lidé, kteří se orientovali na anti-archetypy, se chtěli zachránit tím, že chtěli jít ve šlépějích něčích, a když to udělali, tak museli jít svou vlastní cestou, neprošlapanou. To je ten vynález. Že vlastně nejdřív na začátku vy máte tendenci jakoby toho archaického člověka a najednou ono vám to hodí výhybku a vy se dostanete na linii, kde ještě nikdo nešel. Nikdo, rozumí se žádný archetyp. Vy musíte převzít odpovědnost.

A díky tomuto vynálezu anti-archetypu, díky tomu vynálezu, který máme v tom abrahamovském příběhu, kdy Abraham vyšel do neznáma, nevěděl, kam jde a bylo mu to počteno za spravedlnost. To jest, to bylo to pravé, co měl udělat. Vyjít do neznáma. Čili když chceme tento archetyp napodobit, tak musíme vyjít do svého neznáma, to jest jinam, než šel ten Abraham, poněvadž my už víme, kam šel ten Abraham. To je obrovský vynález, to je světový vynález, který zůstal nepozorován. Spousta věcí se kolem toho napovídalo, traduje se ten příběh a tak dále, ale to nejpodstatnější, co tam je, alespoň v tom našem kontextu, ono toho tam je ještě víc, ale to nejpodstatnější, co teď pro nás je důležité, je, že k této změně došlo jakýmsi zablokováním toho sebeztotožnění s něčím, co nejsem já. Tam se toto zablokovalo. Já už se nemůžu s ničím ztotožňovat. Já se můžu inspirovat nějakým příkladem, ale inspirovat tak, že já musím udělat něco svého. Já jsem odkázán sám na sebe. Já musím převzít odpovědnost. Odpovědnost není na pravzoru, abych já ho jenom napodoboval. Odpovědnost je na mně. Já musím vykročit do neznáma. Já musím udělat první krok do bílé krajiny, kde napadal sníh a ještě nejsou závěje. Já musím v té své budoucnosti, tam ještě nikdo nešlapal, já tam musím udělat ty první kroky. To je cosi zcela mimořádného a to má dva velké důsledky. Víc, ale dva velké, které jsou pro nás důležité.

Za prvé, že jsme odkazováni sami k sobě. Tady člověk má ohromně rozšířenou odpovědnost. Tady už neodpovídá jenom za to, aby se ztotožnil a tím přestal odpovídat, nýbrž odpovídá, aby se dostával k dalším a dalším, stále obtížnějším odpovědnostem. To je jedna věc.

A druhá věc je, že když je odkázán k sobě, a protože musí přebírat další a další odpovědnosti a stále znovu je odkázán k sobě, tak vlastně on na sobě musí pracovat, musí se stávat sebou samým, jímž není na začátku. Na začátku je jako ti druzí. On se musí odlišovat, on musí převzít odpovědnost za svůj vlastní život a stávat se sám sebou, to jest stávat se osobností. A podílet se na kulturních podmínkách, kde všichni se mají stávat osobností. To jest podílet se na tom trendu k personalizaci.

Tedy to je něco nového, co dříve ani jinde nebylo a co patří k naší evropské tradici. A co rozhodně není možno odvodit z Řecka. A to má své důsledky pro pojetí dějinnosti. Skutečné dějiny, a ne pouhé

děje, skutečné dějiny vznikají teprve tam, kde došlo k tomuto převratnému vynálezu. Otázka je, zda je to vynález archetypů, ale je to objev víry, objev té možnosti, která tady vlastně je odedávna, jenom...

--- další strana kazety ---

Když utíká, tak neuteče. Je to všechno iluze vracet se k minulosti. Nikdo se k minulosti nemůže vracet, když k tomu nemá budoucnost. On se jenom v budoucnosti může vztahovat k minulosti. K tomu musí mít přicházející čas, aby se začal hrabat v minulosti, aby i ten člověk, který se ztotožňuje s archetypy – a ty archetypy jsou nadčasové – aby se ztotožnil s archetypem, který je mimo čas a prostor, tak k tomu musí mít čas.

Fakticky, ať chce nebo nechce, nejenom člověk, ale každé zvíře a každá bakterie vlastně musí využít té šance času, aby začala napodobovat nějaký pravzor. Je to od samého začátku. De facto víra je v každém mravenečkovi, který tam tak horlivě pracuje na tom mraveništi, že když to někdo rozkopne, oni to honem spravují. To je víra de facto. V jakési velice primitivní, velmi jednoduché podobě. Dívejte se na malé děti, jak ony prostě pracují a pracují. Tak pracovití lidé nejsou celý život, jako jsou malé děti. To je neuvěřitelná energie. A ony prostě úplně zpasené, už jsou určité, už prostě nemohou dál, pak sebou říznou a rázem usnou. Probudí se a začnou znova. Kde je to péro, kdo to natahuje? To je prostě neúnosné. Já mám čtyři děti, tak vím, o čem mluvím. Prostě kde se to bere? Kde se bere ta aktivita? To je víra. Ony nevědí, v koho věří.

Víru je třeba objevit, nikoliv vynalézt. To je vynález starý jako život. Mimochodem to není nebiblické pojetí. Víte, že sice samozřejmě o těch mravencích to tam není, ale když apoštol Pavel mluví o víře, když uvádí svědky víry, tak jako prvního svědka víry vůbec uvedl prvního člověka, který se narodil na této zemi. Poněvadž Adam se nenarodil, ten byl splácáný. Ale první jejich syn, který se narodil, o tom se mluví jako o tom, kdo věřil. To je Ábel. Ábel je svědek víry pro apoštola Pavla. Čili skutečně to není až křesťanská záležitost. To je prastará záležitost. Navíc ještě ve Starém zákoně je to ještě více radikalizováno, že se tam mluví o tom, že víra roste ze země. Pučí ze země. Takže to není tak zcela vzdáleno té biblické tradici, i když je to tam na okraji, tak se nemohlo ukázat, že něco je tam.

Tedy to, čemu se říká víra, je něco jiného, než my obvykle říkáme. To je třeba nezaměňovat. S tím, o čem křesťané mluví, to nemá mnoho společného. Téměř nic. Dokladem toho je filologická práce jednoho Bultmannova žáka, Ebelinga. Tady jsem snad ještě o tom nemluvil. Proč o tom mluvím? Aby to nevypadalo, že si to jenom vymýšlím. Víra a pravda se ve Starém zákoně nazývá prakticky jedním slovem. Přinejmenším je to z jednoho kořene. Je to ten kořen MN, od čehož je Amen. To nám zbylo, my nevíme, co to je. A je to něco jako „Amen, amen pravím vám“. S některými lidmi jsem se setkal i několikrát ve svém životě, že když místo aby říkali „ano“, tak říkali „pravda“. Něco mu říkáte a on říká: „Pravda, pravda. Dneska asi opravdu bude pršet.“ – „Pravda, pravda.“ Takže něco takového je amen, amen. „Amen, amen pravím vám“, „Pravda, pravda pravím vám.“

A to MN, to je *he'emin* nebo *emuna*, jsou různá slova, která s tím souvisejí. Ono se psalo jenom MN, potom se to doplňovalo od oka, a protože se to mstilo, protože vznikaly nepřesnosti, tak se tam dodatečně psala znamínka, která říkala, jak se to má doplňovat, poněvadž původně se psaly jenom souhlásky, nikoli samohlásky. A to je těžko přeložit. A když to překládali sami Židé, když byli přesvědčeni, že mají literaturu, se kterou musí seznámit celý svět, tak se rozhodli v tom helénistickém světě oslovit celý vzdělaný svět tím, že svou hebrejskou literaturu přeložili.

Oni už teď taky nemluví hebrejsky. To byla vlastně liturgická řeč nebo řeč vzdělců. Běžně se už mluvilo aramejsky. Ježíš mluvil aramejsky, ale uměl hebrejsky, poněvadž uměl vykládat Starý zákon. Aspoň se tam říká – jestli je to vymyšlené nebo ne, to my nevíme, má to jenom jediný synoptik, může to být nějaká náboženská tvořivost, která něco znamená, co je pravdivé, ale sama ta věc nemusí být faktická pravda. Nemáme doklad. Jedině ti, co věří, že Písmo bylo vdechnuté, tak mají doklad, ale to prostě filozoficky neobstojí.

Nicméně pokud by bylo pravda, že dvanáctiletý Ježíš v chrámě četl a vykládal Písmo, znamená to, že uměl hebrejsky. Což je velmi zajímavé, jako syn tesařův. Je vidět, že to nebyla nějaká... oni totiž taky proroci vlastně všichni ve svém zaměstnání byli pastevci. A přesto tam pěstovali jakousi tradici, kulturu, jakési vzdělání. Čili je docela možné, že taková rodina tesaře vedle toho měla nějaké soukromé semináře a tam pěstovala znalost hebrejštiny a znalost Písma a tak podobně. Velmi pravděpodobné. Poněvadž instituce ještě nebyly, aby se podívali. Čili je to docela možné. Pokud je ta historka správná, tak Ježíš uměl hebrejsky. Nicméně mluvil aramejsky. To je zachováno v tom, že i když máme ty synoptiky nebo samozřejmě i pozdějšího Jana v řečtině... Tak třeba poslední slova Ježíšova na kříži, *Lama, lama, zabachtani*, to je aramejšтина, nikoliv „Bože, proč jsi mě opustil“, jak se to překládá. Tam je to zachováno dokonce tak, jak to řekl. On prostě ve své rodné řeči, kterou mluvil v tom ohrožení, při umírání, mluvil svým vlastním jazykem, a to byla aramejšтина, nikoliv řečtina.

Nicméně ta hebrejšтина byla strašně důležitá, vědělo se to. A tedy když se ti hebrejšti učenci rozhodli, nebo spíše bylo rozhodnuto a jim se to svěřilo – to nebylo jejich rozhodnutí, nýbrž pravděpodobně to byla instituce, která na to tlačila, i když není pravda, že to všichni dělali najednou. Ono to trvalo víc než století, to překládání. Někteří říkají aspoň sedmdesát let, ale asi to trvalo déle než století. Postupně víme, že některé díly byly přeloženy dřív, některé později a tak dále, tedy ta historie sama je trochu jiná než ta legenda. Nicméně židé skutečně přeložili... byli to židé, kteří to překládali, poněvadž samozřejmě žádný Řek by to nedělal. Židé, kteří uměli dobře řecky, přeložili své svitky do řečtiny, aby nabídli tomu kulturnímu světu to nejdůležitější, co vůbec bylo v jejich očích.

Tomu se říká Septuaginta. A ti překladatelé Septuaginty byli na rozpacích, jak to *hemin* nebo *emuna*, jak to překládat. A někdy to slovo překládají jako pravda, někdy jako víra. Dokonce došlo k takové zajímavosti, že třeba ve staré Vulgátě – nikoli té opravené, revidované, nýbrž v té původní – to bylo někdy přeloženo jinak, opačně než v Septuagintě. Byly důvody teologické, proč to tak je, a ta nová revidovaná Vulgáta se vrací zase k Septuagintě. Na některých místech. Čili ta nejasnost trvá dodneška. Jak se to vlastně má přeložit. Pravda a víra vlastně patří k sobě, my to rozlišujeme podle tradice, ale vlastně to patří k sobě.

Já jsem si jen tak pro sebe vytvořil takovou pokusnou definici nebo pokusný výměr, co to je víra a jak vlastně pravda a víra souvisejí. Víra, to je totéž ze strany naší. To je to, k čemu jsme vyzýváni. Jsme vyzýváni k aktu víry. U Ježíše je: „Neboj se, toliko věř.“ Čili víra není něco, co nám někdo dá, nýbrž to je náš výkon. Čili to je, řekli bychom špatně, subjektivní stránka té jediné skutečnosti, ke které se teď blížíme.

Naproti tomu ta objektivní stránka – a zase špatný termín, to je všechno špatně, ale jenom si pomáháme – ta objektivní stránka té víry je pravda. To je to, k čemu se v tom aktu vztahujeme. Čili je to náš akt vztahování, ale zároveň to je podmíněno tím, k čemu se vztahujeme. Našel jsem v literatuře jeden pozoruhodný pokus o výměr, že to je spolehnutí na spolehlivé. Já si myslím, že to je velice dobrý pokus, protože to spolehnutí na spolehlivé je jednota, kde to spolehnutí od toho spolehlivého nesmí být odtrženo. Spolehnout se na nespolehlivé není víra. A spolehlivé, na které se nikdo nespolehne, není pravda. Pro nás je to obtížné takhle to myslet, zejména ta objektivita nám

stoupala do hlavy a myslíme si, že pravda je pravda, i když o tom nikdo neví. Ale tady je tradice, kde se ta pravda stává pravdou teprve, když se přihlásí bojovník za její práva, jak to řekl Rádl.

Jiný hlas: (Prosím?)

To já musím najít, to nevím. Já jsem to četl mnohokrát a nevím, které je původní. Jsou teologové, kteří to neříkají. Nemýlím-li se, je to také Ebeling, ale nejsem si úplně jistý. Jmenuje se to... kdybychom to chtěli přeložit... taková malá knížka, *Vom Wesen des Glaubens* nebo něco takového. Velice pěkná knížka, mám dojem, že to je z toho, ale neručím za to. Možná, že to je z něčeho jiného. A četl jsem to už u jiných v populárnějším vydání, u jiných... Jaksi oni to tak jako rozpindali. Já jsem si to takhle v této stručnosti „spolehnutí na spolehlivé“ vytvořil sám, ale myslím, že to není můj vynález, nýbrž právě jsem to přečetl. Jenomže jsem to spojil. Spolehnutí na spolehlivé, přičemž to spolehnutí od toho spolehlivého není oddělitelné. Spolehnutí na nespolehlivé, to je úplně něco jiného, o tom nemá cenu hovořit, to tam nepatří. Blbý je na tom, že právě my jsme se v tom rozdělování tak zdokonalili, že teď už mluvíme... i když v křesťanské tradici a křesťané o tom mluví, tak mluví o tom, že je potřeba věřit... Říká apoštol Pavel, to už začíná dávno: „Já vím, komu jsem uvěřil.“ To znamená, je možno uvěřit také někomu, kdo toho není hoden. To je řecká myšlenka. Ještě u Ježíše prostě buď věřím, nebo nevěřím. Když věřím, tak je to *all right*.

To je to, co ukázal ten Ebeling... to jsem tedy zakecal. Někdy v padesátém osmém roce, možná v padesátém sedmém to přednesl, v padesátém osmém to rozvedené do šířky publikoval v článku a v šedesátém roce myslím poprvé to vyšlo v jeho sebraných článcích, které tvoří teď první svazek jeho sebraných textů *Wort und Glaube*. Čili první svazek *Wort und Glaube*, tam to najdete. Je to na šedesát stran. Čili to nemohl přednést... nebo to možná byla nějaká... už se nepamatuji dost dobře, jestli tam je napsáno, že to bylo několik večerů nebo celý semestr, to nevím, zdá se to být zpracovaná přednáška. A tam to je obrovská studie, jejíž součástí je mnoho jednotlivých zkoumání a jedno to zkoumání, ke kterému se vztahují, je následovné: Ebeling si metodicky vyděluje synoptiky z celého Nového zákona. A to ne proto, že to je nejstarší literatura, protože jak je známo, nejstarší literatura v Novém zákoně jsou Pavlovy epištoly, Pavlovy dopisy. Ale ta evangelia, přinejmenším dvě evangelia, mají jakýsi pravzor, jakýsi pramen, který se ztratil, který se nedochoval a který... teologové mají za to, já za to neberu odpovědnost, to prostě interpreti a hermeneutici a historikové a tak dále společnými silami vypracovali takovou tezi, že existuje jakýsi pramen Q, který nebyl psán, jako evangelia jsou, nýbrž představoval jakýsi soupis Ježíšových výroků. Ale výroků, které byly vždycky zasazeny do nějaké situace. To znamená, bylo tam také trochu povídání o té situaci. Což je velmi důležité, mimochodem o to je možno se leččemu naučit, protože jednotlivé výroky dostávají ten svůj pravý smysl teprve v kontextu. A ten kontext samozřejmě tam je narativní, tam není ještě ten kontext teoretický nebo abstraktní.

Teologové si navykli o tomhle pramenu Q mluvit jako o takzvaných *logia*, čili o logiích. Rozumí se *logia Christu*, slova Ježíšova. Nyní je možno bedlivým zkoumáním – dneska pomocí počítačů je to možné ještě mnohem lépe, ale on to tam zatím dělá takovým tím klasickým způsobem – Ebeling ukazuje, že tam si nachází ta *logia*. O tom je už literatura dlouhá desetiletí psaná, čili byly hádky o tom, co jsou *logia*, co ne, co je tvorba toho evangelisty a co tam převzal z toho pramene Q. A tak teď se Ebeling omezuje jenom na ta *logia*. To jest na ta místa, která byla s největší pravděpodobností převzata z toho pramene Q.

A teď zjišťuje zajímavou věc. On tam vypočítává asi já nevím dvaosmdesát nebo dvaadevadesát míst. Všechna cituje, všechna se podrobně zkoumají a ukáže, že až na tři výjimky tam všude Ježíš – nebo v těch narativních kontextech, když se o tom mluví – všude se mluví o víře absolutně. Aniž by se říkalo věřit v koho, v co, nýbrž prostě o víře. Jsou jenom tři výjimky a těmi se tam podrobně Ebeling

zabývá a prokazuje, že to jsou dodatečné vsuvky, a říká zdůvodnění proč. Čili není ani jedna výjimka, on ty tři výjimky prostě smete z cesty tímto způsobem, nechť se teologové postarají o kritiku. A tedy bezvýjimečně platí podle něho, že Ježíš mluvil a v jeho nejbližším okolí se mluvilo o víře absolutně. Tam nebylo řečeno ve mně.

Vy to znáte samozřejmě, takto ty důsledky si nikdo neudělal, ani teologové si je neudělali, a dokonce ti teologové teď potom brečejí. A já na teologické fakultě to teď připomínám, je to už stará záležitost, a oni to neradi slyšejí. A novozákoník Petr Pokorný, který mě kdysi na toho Ebelinga, před mnoha lety, upozornil... My jsme spolu dopsali jakýsi článek Součkovi k šedesátinám nebo sedmdesátinám nebo k čemu. A psali jsme ho společně, on mě dneska nerad, protože já jsem se tam prosadil víc než on a on to nemůže držet, a teď je to jeho taky článek, když je tam podepsaný. Měli jsme společnou diskusi s teology a oni mě vyprovokovali, abychom právě o téhle věci mluvili. Já jsem tam zmínil toho Ebelinga a tyto důvody.

Řekl jsem, že mě vlastně, a to je pravda, když jsme tenkrát spolupracovali, tak mě na Ebelinga a jeho žáka Marxsenů upozornil právě Pokorný. A já jsem to přečetl. Napsali jsme, poslali jsme, když to vyšlo česky a v německé verzi to vyšlo ve švýcarském teologickém časopise, tak jsme to poslali tomu Marxsenovi a on nám za to poděkoval a poslal jednu svou brožurku a jeden separát. Ten separát si vzal Pokorný, poněvadž to byla jeho úzká specializace, a tu malou brožurku, kde právě toto je taky citováno, jsem si nechal já, doteďka ji mám. A tedy proto tam cituju v té práci, pokud ji znáte, jednak Ebelinga, jednak Marxsenů. Oba o tom, Marxsen samozřejmě jenom cituje vlastně Ebelinga, ten Ebeling je rozhodující.

Výsledek toho je strašně zajímavý, že došlo k jakési pronikavé změně chápání víry mezi Ježíšem a mezi prvotní církví. A jak se zdá, odpovědný za tu změnu je apoštol Pavel. Ten udělal spoustu organizační práce pro církve. Pravděpodobně by prvotní církev vůbec nebyla tak úspěšná, neprosadila se mimo Palestinu, v Římě, v těch okolních zemích, celého toho Středomoří. Pavel jezdil jak šílenec z jednoho místa na druhý, doklady toho jsou, jak tam psal, poněvadž když tam nemohl být, lituje, že tam nemůže být na všech místech najednou, tak aspoň tam píše ty dopisy a ty se právě zachovaly. Ta jeho práce byla obrovská a nemůže být ani doceněna. Ale nemůžeme také přehlédnout, že nikdy s Ježíšem nemluvil. On ho neznal osobně. Nikdy se s ním nesetkal, jenom na té cestě k Damašku v tom nějakém tom vytržení, ve zjevení. Samozřejmě, jako když dneska se někomu zdá... Mně se zdálo, že už jsem potkal Rádla, ale kdyby mi ve snu něco řekl, tak já se nemůžu spolehnout. Já to nechci srovnávat, že se to Pavlovi a kostelníkovi zdálo, ale prostě filozoficky nemůžu za relevantní považovat, jestliže Pavel autoritativně – a to on má, funkci autority jinak v křesťanství – autoritativně změnil tu koncepci a přitom nezná, co změnil. To je na pováženou. Já nevím, jestli to můžeme považovat za neproblematickou záležitost.

A jenom na ukázkou, v čem to je: je to v tom, že pro Ježíše je víra opozicí proti strachu. Neboj se, toliko věř. To je jedno, před čím se bojíme. Jde o to, že víra ven vyhání bázeň. To je pojetí jedno. A co říká apoštol Pavel? Chodíme u víře, ale nikoli u vidění. Jsou tři ty největší teologické ctnosti – to se tomu až ve středověku začalo říkat teologické ctnosti: víra, naděje a láska. Ale největší je láska, protože všechno pomine. Víra a naděje pomínou, až budeme vidět tvář v tvář. Když budeme vidět tvář v tvář, proč bychom věřili? Proč bychom doufali? Všechno bude tady, ale láska trvá věčně. Prostě víra je něco provizorního, něco částečného. Hold nevidíme, musíme věřit. To je úplně jiné pojetí. Teď je řeč o něčem jiném. A tohleto jiné se prosadilo v křesťanství.

A teď je otázka, když se vracíme k tomu hebrejskému dědictví, jestli tam není nějaký poklad, na který jsme zapomněli vinou Pavlovou. Proto ta diskuse, diskuse jestli víra a skutky, co to je? Představte si víru a vidění. Víra je, že když to nevidíme, tak aspoň si to představujeme, nebo něco takového. To je

prostě proti tomu. Čili jakýpak skutky? Prý víra je záslužná, protože aspoň si to představujeme, když už to nemůžeme vidět. Aspoň je záslužné, že si to představujeme. Aspoň je záslužné, že v Boha věříme. A v tomto smyslu jsou interpretována i slova Ježíšova. Když se podíváte do Rádla, Dějiny filosofie, kapitola Ježíš v prvním díle toho spisu, o Ježíši, jež mluví, tak jsou tam důležité výklady o víře. A tam říká: no víra to přece není, když si sednu a tak věřím, až ta hora se vrhne do moře. To je prostě kouzelnictví. To je trikařina. I kdyby to bylo možný, nějaká telekineze nebo něco takového, to je nesmysl. O to Ježíšovi přece nešlo. To nebyl žádný kouzelník, žádný šaman a tak dále.

Ale když někdo tak věří, tak pevně věří, že ta hora musí bejt v tom moři, tak sežene kapitál, najme inženýry, dělníky a nechá tu horu přemístit. To je pak víra. Fantastická narativní definice víry. To je víra. Že víra je něco, co je zdrojem vši aktivity. To je to, co dělají ty děti bláznivě, že nám to jde na nervy, tak nebudete jako pacholátka, tak prostě nevěříte. Vy musíte takhle šílet. A najednou to všem připadá, jako že jste se zbláznili. Vy vypůjčíte si peníze, najmete inženýry, najmete dělníky, necháte horu přemístit, všichni na vás koukají jako na šílence. Ale ono to je víra. Ovšem jediné za jedné podmínky. Že jste se spolehli na spolehlivé.

A když jste se nespolehli na spolehlivé, tak to žádná víra není, tak je to prostě bláznění. Bláznění a víra nejsou tak daleko od sebe. Líší se to jenom v tom, k čemu jste se přivázali, na co jste se spolehli. A teď je důležitý, že ten řeckej moment se tam prosazoval. Proč to Pavel udělal tohle? No protože byl helenizovanej Žid. Ani nevěděl, co je. Na jedné straně mluví řecky špatně, takže je považován za Egyptana. Na druhé straně, když ho zatknou, tak každý pozná, že to není Řek, ale mluví řecky dost dobře. A na druhé straně se tam holedbá, když ho pak pustěj nebo mají ho zatknout a bičovat, on říká: „Jsem občan římský.“

Mimochodem důležité místo pro pojetí národnosti pro křesťany. Když chtějí už napodobovat něco, tak ať napodobují apoštola Pavla. Narodil se jako Říman. „Já už jsem se jako Říman narodil.“ Jeho národnost je římská. A je Žid, nikoliv národností. Žid, to není národnost, židovství není národnost. To je patřičnost k témuž lidu, který jde dějinami. Tam se může někdo přihlásit nebo naopak odtamtad vypadnout, ale to není od narození. Židem se každé stává, muž například obřízkou, a ne jenom, to je jenom vnější znak. Nerodí se už obřezanej. To je metafora toho, že se musí stát tím Židem. Že se nemůže narodit. Narodí se Římanem, to není problém. Když mám římské rodiče, ty už jsou Římaní, tak jsem se už narodil jako Říman. Ale nikdy se nemůžu narodit jako Žid, stejně tak se nikdy nemůžu narodit jako křesťan.

To je ta absurdita, o které křesťani nevědí. Rádl se zas diví, že existuje kněz, obrozeneckej kněz Boleslav Jablonský, kterej když mu vytýkali, že se příliš angažuje v tom národním obrozování a že dává národ nad svou příslušnost k církvi, on říká: „A co se divíte? Nejdříve jsem se narodil, pak jsem byl teprve pokřtěn.“ To řekl Boleslav Jablonský, to byl kněz. Představte si, kam ty křesťani dospěli. Nejdřív se naroděj, pak teprva jsou pokřtěni. A proto jsou nejdřív Češi a pak teprva křesťani. A samozřejmě co to je zas bejt křesťan, to je jiná věc, ale tam prostě vůbec není otázka víry, tam není otázka té zapojenosti do toho celého světa živého, živých bytostí, které prostě žijou vírou. Poněvadž bez víry se jenom umírá.

Jenomže víra musí bejt objevena. A objevena může bejt jenom reflexí a ve starém Izraeli došlo jenom k préréflexi, nikoliv k vlastní reflexi. Takže teprva křesťané, kteří zároveň recipovali řeckou tradici pojmového myšlení, jsou schopni reflektovat víru. O reflexi víry v pravém slova smyslu můžeme mluvit teprve s křesťanstvím. Ale ta reflexe víry je hluboce falešně ovlivněna tou pojmovostí řeckého typu. Takže vlastně z víry je uděláno něco jiného. A protože ta pojmovost řecká předpokládá tu vazbu na předmět, tak prostě když se mluví o víře, tak je vždycky důležitěj ten předmět, ne ta víra.

Věřit můžeme na něco blbého, důležitý je, na co věříme. A teď je potřeba formulovat, na co věříme, a jsou formulovaný základní teze. To je vlastně reflexe víry, tomu se říká vyznání víry. Vyznání víry se může každé naučit nazpaměť a nevěřit přitom. Víra mu může být vzdálená, nemusí vůbec vědět, co to víra je, a odříká desatero, odříká otčenáš, odříká krédo. No a tak to je začátek toho sešupu, kterej měl organizačně jistě úspěch, ale jak vidíme, to je asi všechno. I ten organizační úspěch už je teda dneska na pováženou. Křesťanů je... furt ještě někde to roste, ale bohužel těmi starými metodami. To jest, že to navazuje na jakési religiózní zbytky a přežitky, a že to dělá kompromisy s pohanstvím a tak dále, jako to bylo v době po rozpadu Říma, vlastně už předtím.

Tedy křesťanství vítězí ještě někde, kdežto v Evropě prohrává. Křesťanů je stále méně v Evropě. Stojí stále víc v zápočtu nebo za plotem nebo jak by se to řeklo, prostě nevědí, co jsou. Teologové jsou – když jsou dobří, tak jsou naprosto oddělení od života církve. Káže se pod obraz, pod vsí kritiku. Protestanté si libují vždycky, že mají dobrý kázání – ono tam není kam uhnout na kázání. Katolíci se vylepšují teď, ty strašlivý kázání katolický se vylepšují trochu a stejně to za moc nestojí, ale je to takový bryndání všechno.

Obrovské problém a teologie je vynikající. Když čtete ty nejlepší teology, tak to je cosi mimořádného. Jenže je to úplně utržený od té církve. Navíc v těch běžných podmínkách prostě křesťani nevědí si rady s moderním světem. Orientují se na chudinky, dědečky, babičky, na invalidy a vůbec charitativní orientace a tak dále. Ta převládá. A zapomínají... mám už končit? Asi mám... ale zapomínají na chudé...

První důležitost: o těch chudejch v pravém slova smyslu. Totiž na intelektuály. Jestli někdo dneska je chudší než ty nejchudší tehdejší současníci Ježíšovi. Jestli je někdo chudší než Máří Magdalena a jiné pochybné ženy, které se tam vyskytují v evangeliu – například žena, která byla popadena v cizoložství a byla předvedena před Ježíše: a co ty teď, Mojžíš nařídil kamenovat. Tedy jestli je někdo chudší než tato žena.

To jsou moderní intelektuálové. Ty jsou na tom hůř než farizeové. Ty se ještě něčeho drželi, a ty moderní intelektuálové se nedrží ničeho. Vědí toho čím dál víc, jsou stále více vycvičení na některé věci a nejsou nikde doma. Jsou na tom tak, jako byl Ježíš, to jest nemají kde hlavu sklonit, ačkoliv lišky doupaty mají a tak dále. Oni prostě nemají kde bydlet, nemají kde být, žijou v provizoriu, mají návaly nihilismu. Jsou ty nejubožejší lidi, který dneska jsou. A všechny církve na ně kašlou. Zejména když ty návaly nihilismu jsou tak zjevný.

Oni ještě jsou ochotni brát lidi, který to zapírají, který doma trpějí deprese, ale navenek vypadají jako bujarí věřící. Tak to ještě se snese, baže je to dobrý vzor pro děti a pro mládež. Ale to je vše. K srdci raději nikdo nekouká, poněvadž by se zhroutil a upadl by sám do deprese.

A kdo se tedy má starat o ty intelektuály? Kdo se má starat o ty miliony a desítky milionů vědců nejruznějších oborů včetně humanitních? Ty tady bloumají světem, jako slepí vedou ostatní slepé a pořád padají dál a dál do jámy a vedou tam ty ostatní. A církve se starají o stařečky a o chudáky a prostě dělají si pro sebe samy alibi, že tady jsou pro ty chudý. Ale oni si ty své chudý vybírají, aby jim to nedalo moc práce. Vona ta babička a ten dědeček, když jim tam někdo přijde uklidit, když jim řekne pěkné slovo, oni jsou za to tak pěkně vděční. Kdežto ty intelektuálové, oni ještě by se stavěli na zadní.

Takže tím končím.